

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

11 ianuarie 2024*

„Trimitere preliminară – Piața internă a energiei electrice – Directiva 2009/72/CE – Articolul 3 alineatele (5) și (7) – Protecția consumatorilor – Dreptul de a schimba furnizorul – Client necasnic – Contract de furnizare a energiei electrice pe durată determinată și la un preț fix încheiat cu o întreprindere mică – Penalitatea contractuală pentru rezilierea anticipată – Reglementare națională care limitează quantumul acestei penalități la «costurile și indemnizațiile care rezultă din conținutul contractului»”

În cauza C-371/22,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia), prin decizia din 12 mai 2022, primită de Curte la 8 iunie 2022, în procedura

G sp. z o.o.

împotriva

W S. A.,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul E. Regan, președinte de cameră, și domnii Z. Csehi, M. Ilešič, I. Jarukaitis (raportor) și D. Gratsias, judecători,

avocat general: domnul A. Rantos,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;
- pentru guvernul elen, de K. Boskovits și C. Kokkosi, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de M. Owsiany-Hornung și T. Scharf, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: polona.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 7 septembrie 2023,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE (JO 2009, L 211, p. 55).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între G sp. z o.o. (denumită în continuare „societatea G”), pe de o parte, și W S. A., un furnizor de energie (denumit în continuare „furnizorul W”), pe de altă parte, în legătură cu plata unei penalități contractuale datorate ca urmare a rezilierii anticipate de către societatea G a unui contract de furnizare a energiei electrice încheiat de aceste părți pe durată determinată și la un preț fix.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2009/72

- 3 Considerentele (1), (3), (7), (8), (42), (51), (52), (54) și (57) ale Directivei 2009/72 aveau următorul cuprins:
  - „(1) Piața internă a energiei electrice, care a fost implementată treptat în întreaga Comunitate începând cu 1999, are drept obiectiv să ofere tuturor consumatorilor din Uniunea Europeană, indiferent dacă sunt persoane fizice sau juridice, posibilități reale de alegere, precum și noi oportunități de afaceri și un comerț transfrontalier mai intens pentru a asigura obținerea de progrese în materie de eficiență, prețuri competitive și îmbunătățirea calității serviciilor [...]
  - [...]
  - (3) Libertățile pe care tratatul le garantează cetățenilor Uniunii [...] pot fi efective numai în cadrul unei piețe deschise în totalitate, care permite tuturor consumatorilor să își aleagă liber furnizorii și tuturor furnizorilor să își livreze liber produsele clienților.
  - [...]
  - (7) Comunicarea Comisiei [Europene] din 10 ianuarie 2007 intitulată «O politică energetică pentru Europa» a subliniat importanța finalizării pieței interne a energiei electrice și a creării unor condiții de concurență echitabile pentru toate întreprinderile din domeniul energiei electrice stabilite în Comunitate. [...]

(8) În scopul garantării concurenței și furnizării de energie electrică la cel mai competitiv preț, statele membre și autoritățile de reglementare naționale ar trebui să faciliteze accesul transfrontalier pentru noii furnizori de energie electrică provenită din diferite surse, precum și pentru noii producători de energie electrică.

[...]

(42) Toate sectoarele industriale și comerciale din Comunitate, inclusiv întreprinderile mici și mijlocii, precum și toți cetățenii Uniunii care beneficiază de avantajele economice ale pieței interne ar trebui, de asemenea, să poată beneficia de un nivel înalt de protecție a consumatorilor [...] Clienții în cauză ar trebui să beneficieze de asemenea de posibilitatea de a alege, de echitate, de reprezentare și de mecanisme de soluționare a litigiilor.

[...]

(51) Interesele consumatorilor ar trebui să se afle în centrul prezentei directive, iar calitatea serviciilor ar trebui să reprezinte una dintre principalele responsabilități ale întreprinderilor din sectorul energiei electrice. Drepturile actuale ale consumatorilor trebuie să fie consolidate și garantate și ar trebui să includă o mai mare transparență. Protecția consumatorilor ar trebui să garanteze că toți consumatorii din spațiul comunitar extins beneficiază de o piață competitivă. Respectarea drepturilor consumatorilor ar trebui asigurată de statele membre sau, atunci când un stat membru a stabilit astfel, de autoritățile de reglementare.

(52) Consumatorii ar trebui să aibă la dispoziție informații clare și inteligibile cu privire la drepturile lor în raport cu sectorul energiei. [...]

[...]

(54) Existența unor căi de soluționare a litigiilor eficace și accesibile tuturor reprezintă garanția unei mai mari protecții a consumatorilor. [...]

[...]

(57) Promovarea concurenței loiale și a accesului facil al diferiților furnizori, precum și promovarea de noi capacități de producere a energiei electrice ar trebui să aibă o importanță crucială pentru statele membre cu scopul de a permite consumatorilor să profite pe deplin de oportunitățile unei piețe interne liberalizate în sectorul energiei electrice.”

4 Articolul 1 din această directivă, intitulat „Obiectul și domeniul de aplicare”, prevede:

„Prezenta directivă stabilește norme comune pentru producerea, transportul, distribuția și furnizarea energiei electrice, precum și dispoziții privind protecția consumatorilor, în vederea îmbunătățirii și integrării piețelor de energie competitive, conectate printr-o rețea comună, în Comunitate. [...]”

5 Potrivit termenilor articolului 2 din directiva menționată:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

7. «client» înseamnă clientul angro și final de energie electrică;

[...]

(9) «client final» înseamnă clientul care cumpără energie electrică pentru uz propriu;

(10) «client casnic» înseamnă clientul care cumpără energie electrică pentru propriul consum casnic, exclusiv activități comerciale sau profesionale;

11. «client necasnic» înseamnă persoanele fizice sau juridice care cumpără energie electrică nedestinată propriului consum casnic, inclusiv producători și clienți angro;

12. «client eligibil» înseamnă clientul care este liber să își aleagă furnizorul de la care cumpără energie electrică, în sensul articolului 33 din prezenta directivă;

[...]”

6 Articolul 3 din aceeași directivă, intitulat „Obligațiile de serviciu public și protecția consumatorului”, prevede la alineatele (3)-(5) și (7):

„(3) Statele membre garantează că toți consumatorii casnici și, atunci când consideră adecvat, micile întreprinderi (adică întreprinderile cu mai puțin de 50 de angajați și o cifră de afaceri anuală sau un bilanț care nu depășește 10 milioane de euro) beneficiază de serviciile universale [...]

[...]

4. Statele membre garantează tuturor clienților dreptul de a-și procura energie electrică de la un furnizor, indiferent de statul membru în care este înregistrat furnizorul [...]

(5) Statele membre garantează că:

(a) în situația în care un client dorește să schimbe furnizorul, cu respectarea condițiilor contractuale, modificarea este realizată de către operatorul (operatorii) în cauză în termen de trei săptămâni,

[...]

Statele membre se asigură că drepturile menționate la literele (a) și (b) sunt acordate tuturor consumatorilor într-un mod nediscriminatoriu în ceea ce privește costurile, efortul sau timpul.

[...]

(7) Statele membre iau măsurile corespunzătoare pentru protecția clienților finali [...] statele membre garantează un nivel înalt de protecție a consumatorilor, în special în ceea ce privește transparența condițiilor contractuale, a informațiilor generale și a mecanismelor de soluționare a litigiilor. Statele membre asigură faptul că un client eligibil își poate schimba efectiv și cu ușurință furnizorul. Cel puțin în ceea ce privește clienții casnici, aceste măsuri le includ pe cele prevăzute la anexa I.”

- 7 Articolul 33 din Directiva 2009/72, intitulat „Deschiderea piețelor și reciprocitatea”, avea, la alineatul (1), următorul cuprins:

„Statele membre se asigură că în categoria clienților eligibili sunt incluși:

[...]

(c) de la 1 iulie 2007, toți clienții.”

- 8 Anexa I la directiva menționată, intitulată „Măsuri de protecție a consumatorilor”, prevedea la punctul 1:

„Fără a aduce atingere normelor comunitare privind protecția consumatorilor [...] măsurile prevăzute la articolul 3 au scopul de a garanta clienților:

(a) dreptul de a încheia cu furnizorul de energie electrică un contract care să specifice:

[...]

– durata contractului, condițiile de reînnoire și de întrerupere a serviciilor și a contractului și existența dreptului de reziliere gratuită a contractului;

[...]

Condițiile trebuie să fie echitabile și se comunică în prealabil. În orice caz, aceste informații ar trebui să fie furnizate înainte de încheierea sau de confirmarea contractului. [...]

[...]

(e) posibilitatea de a schimba furnizorul în mod gratuit;

[...]”

- 9 Directiva 2009/72 a fost abrogată și înlocuită, cu efect de la 1 ianuarie 2021, prin Directiva (UE) 2019/944 a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iunie 2019 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică și de modificare a Directivei 2012/27/UE (JO 2019, L 158, p. 125), în conformitate cu articolul 72 primul paragraf din Directiva 2019/944.

Directiva 2019/944

- 10 Articolul 4 din Directiva 2019/944, intitulat „Libertatea de a alege furnizorul”, prevede:

„Statele membre garantează că toți clienții au dreptul să își aleagă furnizorul de la care cumpără energie electrică și că toți clienții au dreptul să încheie mai multe contracte de furnizare a energiei electrice în același timp, cu condiția să se stabilească punctele necesare de conectare și de contorizare.”

- 11 Articolul 12 din această directivă, intitulat „Dreptul de a schimba furnizorul și norme referitoare la comisioanele pentru schimbare”, prevede la alineatul (3):

„[...] [S]tatele membre pot permite furnizorilor sau participanților la piață implicați în agregare să perceapă comisioane de încetare a contractului clienților care reziliază de bunăvoie contractele de furnizare a energiei electrice pe durată determinată cu prețuri fixe înainte de ajungerea la termen a acestora, cu condiția ca aceste comisioane să facă parte dintr-un contract pe care clientul l-a încheiat de bunăvoie și să fie comunicate clar clientului înainte de încheierea contractului. Astfel de comisioane trebuie să fie proporționale și nu depășesc pierderile economice directe cauzate de client furnizorului [...] prin încetarea contractului, inclusiv costurile oricăror pachete de investiții sau de servicii deja furnizate clientului în cadrul respectivului contract. Sarcina probei cu privire la pierderile economice directe aparține furnizorului [...] iar admisibilitatea comisioanelor de încetare a contractului este monitorizată de autoritatea de reglementare sau de o altă autoritate națională competentă.”

Dreptul polonez

- 12 Ustawa – Prawo energetyczne (Legea energiei) din 10 aprilie 1997 (Dz. U. nr. 54, poziția 348), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „Legea energiei”), prevede la articolul 4j alineatul 3a:

„Un client final poate rezilia un contract care a fost încheiat pe durată determinată și pe baza căruia o întreprindere din sectorul energetic îi furnizează combustibili gazeși sau energie, fără a suporta alte costuri și compensații decât cele prevăzute în contract, prin trimiterea unei declarații scrise la întreprinderea din sectorul energetic.”

- 13 Ustawa – Kodeks cywilny (Legea privind Codul civil) din 23 aprilie 1964 (Dz. U. nr. 16, poziția 93), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „Codul civil”), prevede la articolul 483 alineatul 1:

„Contractul poate stipula că repararea prejudiciului rezultat din neexecutarea sau executarea defectuoasă a unei obligații nepecuniare se face prin plata unei sume determinate (penalitate contractuală).”

- 14 Potrivit articolului 484 din Codul civil:

„§1. În cazul neexecutării sau al executării defectuoase a unei obligații, penalitatea contractuală este datorată creditorului până la concurența sumei prevăzute în acest scop, indiferent de valoarea prejudiciului suferit. O cerere de daune interese care depășesc valoarea penalității prevăzute nu este admisibilă, cu excepția cazului în care părțile au convenit altfel.

§2. În cazul în care o parte substanțială a obligației a fost executată, debitorul poate solicita o reducere a penalității contractuale; același lucru este valabil în cazul în care penalitatea contractuală este vădit excesivă.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 15 La 1 ianuarie 2010, societatea G, o întreprindere mică cu mai puțin de 50 de angajați, și furnizorul W au încheiat un contract general (denumit în continuare „contractul general”) prin care acesta din urmă s-a angajat să vândă energie electrică destinată unei exploatații agroturistice situate în K. (Polonia).

- 16 La 23 februarie 2015, aceste părți au încheiat un acord prin care societatea G se angaja să continue acest contract general pentru o perioadă extinsă cel puțin până la 31 decembrie 2016. Prin acest acord, ele au convenit de asemenea că vor dispune de dreptul de a rezilia contractul menționat prin intermediul unui preaviz și că, în cazul rezilierii acestuia de către societatea G înainte de expirarea perioadei pentru care a fost încheiat, furnizorul W va solicita acestei societăți plata unei sume corespunzătoare prețului energiei electrice pe care societatea menționată s-a angajat să o cumpere de la el, dar pe care încă nu a plătit-o și nici nu a consumat-o, acest preț fiind stipulat în acordul menționat.
- 17 Pe de altă parte, la 30 ianuarie 2015, societatea G a încheiat cu Z S. A., un alt furnizor de energie electrică, un contract de furnizare care viza aceeași exploatare agroturistică. În temeiul mandatului care i-a fost încredințat în acest context, la 25 februarie 2015, Z a informat furnizorul W cu privire la încheierea acestui contract și, pentru eventualitatea în care va consimți la această nouă situație, i-a notificat rezilierea contractului general.
- 18 La 9 martie 2016, furnizorul W a trimis societății G o notă de debit în cuantum de 63 959,70 zloți polonezi (PLN) (aproximativ 14 161 de euro), cu titlu de penalitate contractuală impusă pentru rezilierea anticipată a contractului general, ca urmare a schimbării anticipate a furnizorului de energie electrică. Întrucât această societate nu a efectuat plata solicitată în termenul stabilit, furnizorul respectiv a sesizat, la 21 noiembrie 2016, Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (Tribunalul Districtual al Orașului Varșovia, Polonia) cu o cerere având ca obiect obligarea societății menționate la plata acestei sume, majorată cu dobânzi.
- 19 Printr-o hotărâre pronunțată la 7 februarie 2020, instanța menționată a admis această cerere. Ea a considerat în special că furnizorul W era îndreptățit să solicite plata penalității contractuale, contractul său cu societatea G fiind reziliat înainte de termenul convenit ca urmare a schimbării furnizorului efectuate prin încheierea unui nou contract cu Z. În această privință, ea a arătat că, pe de o parte, în temeiul articolului 484 alineatul 1 din Codul civil, o cerere de penalitate contractuală nu este condiționată de dovada existenței unui prejudiciu și, pe de altă parte, suma solicitată corespundea celor stipulate în acordul menționat la punctul 16 din prezenta hotărâre.
- 20 Societatea G a declarat apel împotriva acestei hotărâri la Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia), instanța de trimitere, arătând printre altele că, în conformitate cu articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2009/72, nu ar fi trebuit să i se aplice penalitatea contractuală. În această privință, ea a subliniat că furnizorul W nu a suferit un prejudiciu, ci doar un beneficiu nerealizat. În apărare, acest furnizor susține că, în temeiul articolului 484 alineatul 1 din Codul civil, cuantumul unei penalități contractuale este independent de valoarea prejudiciului suferit.
- 21 Instanța de trimitere observă, cu titlu introductiv, că, deși Directiva 2009/72 este aplicabilă *ratione temporis* litigiului cu care este sesizată, articolul 4 și articolul 12 alineatul (3) din Directiva 2019/944 au adus precizări acestei prime directive care pot, în opinia sa, să afecteze punerea în aplicare a drepturilor clienților, astfel cum sunt prevăzute de Directiva 2009/72.
- 22 În ceea ce privește litigiul principal, aceasta arată, în primul rând, că articolul 4j alineatul 3a din Legea energiei permite rezilierea unui contract pe durată determinată fără a suporta alte costuri și indemnizații decât cele care rezultă din conținutul contractului, dar că această lege nu prevede niciun criteriu, nici măcar un criteriu de proporționalitate, în ceea ce privește calculul acestor costuri și indemnizații și nu exclude posibilitatea de a solicita o despăgubire forfetară. Ea arată de

asemenea că o penalitate contractuală, în sensul Codului civil, nu poate fi redusă de o instanță decât la cererea părții în cauză și că sarcina probei caracterului excesiv al acestei penalități revine acesteia din urmă.

- 23 Pe de altă parte, instanța de trimitere arată că, deși este posibil, potrivit doctrinei, să se anuleze despăgubirile pentru reziliere vădit excesive în ceea ce privește raporturile contractuale cu consumatorii, nu ar fi posibil, în schimb, să se examineze caracterul eventual abuziv al unor clauze care impun astfel de penalități contractuale atunci când raportul contractual privește o întreprindere mică.
- 24 În această privință, ea arată că Legea privind energia nu conține nicio referire la protecția consumatorilor și nu prevede posibilitatea reducerii din oficiu a penalităților pentru clienții necasnici și nu conține niciun criteriu pentru calculul acestora. Or, pe de o parte, articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2009/72 ar obliga statele membre să se asigure că dreptul de a schimba furnizorul este acordat tuturor clienților într-un mod nediscriminatoriu în ceea ce privește costurile, efortul sau timpul. Pe de altă parte, articolul 3 alineatul (7) din aceasta ar menționa necesitatea ca acest drept să poată fi exercitat efectiv și cu ușurință, ceea ce ar implica respectarea, în cadrul punerii în aplicare a dreptului menționat, a unei proporționalități adecvate între cuantumul penalității contractuale și costurile suportate de cealaltă parte la contract. În plus, potrivit instanței de trimitere, deși articolul 3 alineatul (7) din Directiva 2009/72 coroborat cu anexa I la aceasta prevede că, pentru un client casnic, schimbarea furnizorului nu determină nicio plată, Legea energiei nu conține o astfel de precizare.
- 25 Instanța de trimitere consideră că faptul că dreptul național admite stipularea unor penalități contractuale fără a stabili, pe de altă parte, criteriile pentru determinarea cuantumurilor acestora ar putea anula obiectivul de protecție a consumatorilor vizat de legiuitorul Uniunii atunci când a stabilit articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72 și articolul 12 alineatul (3) din Directiva 2019/944, precum și libertatea clienților de a rezilia contractele și denatura garanțiile privind accesul egal la clienți pentru întreprinderile din domeniul energiei electrice din Uniune.
- 26 Având în vedere aceste elemente, instanța de trimitere ridică problema dacă articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72 se opune posibilității de a impune unui client o penalitate contractuală pentru rezilierea de către acesta a unui contract de furnizare de energie încheiat pe durată determinată, în cazul în care acest client intenționează să schimbe furnizorul, fără să se țină seama de prejudiciul suferit și fără ca legea aplicabilă să precizeze criteriul privind calculul cheltuielilor și reducerea acestora.
- 27 În al doilea rând, instanța de trimitere ridică problema posibilității de a impune clienților consumatori de energie, pe cale contractuală, taxe pentru rezilierea unui contract de furnizare de energie înainte de scadența sa, în cadrul unei schimbări a furnizorului, atunci când aceste comisioane corespund *de facto* costurilor energiei neutilizate, ținând seama de obiectivul de a asigura o posibilitate efectivă de schimbare cu ușurință a furnizorului de energie, precum și de punerea în aplicare nediscriminatorie a schimbării furnizorului de energie și de necesitatea de a respecta principiul proporționalității. Ea apreciază că Directiva 2019/944 furnizează cu privire la acest aspect, la articolul 12 alineatul (3), indicații utile pentru interpretarea articolului 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72, în special prin referirea la „pierderea economică directă” suferită de furnizor și la proporționalitate.

28 În acest context, ea arată că o penalitate contractuală de tip „*take or pay*” impune clientului întregul risc financiar al acestui contract. Aceasta ar fi, aşadar, vădit excesivă şi ar putea obliga clientul să continue executarea contractului chiar dacă nu doreşte acest lucru. Cu toate acestea, pentru astfel de contracte, „pierderea economică directă” ar putea corespunde costurilor legate de furnizarea de energie către clientul în cauză şi necesităţii de a întreţine întreaga infrastructură, cheltuielilor aferente contractelor de transport sau de distribuţie deja încheiate, precum şi salariilor. Ea ridică problema interpretării noţiunii „proporţia adecvată de costuri legate de pierderea economică directă” a unui furnizor de energie şi solicită să se stabilească dacă Directiva 2009/72 impune ca reglementarea naţională să prevadă în mod expres modul în care trebuie calculate aceste costuri.

29 În aceste condiţii, Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varşovia) a hotărât să suspende judecarea cauzei şi să adreseze Curţii următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 3 alineatele (5) şi (7) din [Directiva 2009/72], care prevede că exercitarea drepturilor unui consumator de energie (o întreprindere mică), în cazul schimbării furnizorului de energie, trebuie să fie supusă principiului conform căruia clientul eligibil trebuie să poată schimba efectiv şi cu uşurinţă furnizorul şi că schimbarea trebuie să se facă într-un mod nediscriminatoriu în ceea ce priveşte costurile, efortul sau timpul, trebuie interpretat în sensul că se opune posibilităţii de a impune o penalitate contractuală unui consumator de energie pentru rezilierea unui contract de furnizare de energie încheiat pe durată determinată în cazul în care consumatorul doreşte să schimbe furnizorul de energie, indiferent de valoarea prejudiciului suferit (articolul 483 alineatul 1 şi articolul 484 alineatele 1 şi 2 din [Codul civil]) şi fără ca [Legea energiei] să prevadă criteriile pentru calcularea unor astfel de comisioane sau pentru reducerea lor?

2) Articolul 3 alineatele (5) şi (7) din [Directiva 2009/72], care prevede că drepturile unui consumator de energie (o întreprindere mică) în cazul schimbării furnizorului de energie trebuie exercitate în mod nediscriminatoriu în ceea ce priveşte costurile, efortul sau timpul şi în conformitate cu principiul conform căruia clientul eligibil trebuie să aibă posibilitatea de a schimba efectiv şi cu uşurinţă furnizorul, trebuie interpretat în sensul că se opune unei interpretări a dispoziţiilor contractuale care, în cazul rezilierii anticipate a unui contract de furnizare de energie pe durată determinată încheiat cu un furnizor, permit impunerea de comisioane în sarcina clienţilor (întreprinderi mici) care corespund *de facto* preţului energiei neconsumate până la termenul [iniţial] al contractului, în conformitate cu principiul «*take or pay*»?”

Cu privire la întrebările preliminare

30 Cu titlu introductiv, trebuie arătat, pe de o parte, că, deşi instanţa de trimitere face referire, în motivele cererii sale de decizie preliminară, la mai multe dispoziţii ale Directivei 2019/944, aceasta a abrogat şi înlocuit Directiva 2009/72 abia începând de la 1 ianuarie 2021. Totuşi, ţinând seama de data faptelor din litigiul principal, acesta rămâne guvernat de Directiva 2009/72. Prin urmare, nu este necesar în speţă să se interpreteze Directiva 2019/944, care, în plus, nu este vizată formal de întrebările adresate de instanţa de trimitere. Pe de altă parte, deşi instanţa de trimitere se referă în general la furnizarea de energie, în litigiul principal este în discuţie numai furnizarea de energie electrică. Directiva 2009/72 priveşte de altfel numai piaţa internă a energiei electrice, în conformitate cu articolul 1 din aceasta.

- 31 În aceste condiții, trebuie să se înțeleagă că, prin intermediul celor două întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale în temeiul căreia, în cazul rezilierii anticipate de către o întreprindere mică a unui contract de furnizare a energiei electrice încheiat pe durată determinată și la un preț fix, în vederea schimbării furnizorului, aceasta este obligată la plata penalității contractuale prevăzute în contractul respectiv, al cărei quantum poate corespunde întregului preț al energiei electrice pe care s-a angajat să o cumpere, chiar dacă această energie electrică nu a fost și nu va fi consumată, în condițiile în care această reglementare nu prevede niciun criteriu pentru calcularea unei astfel de penalități sau pentru reducerea sa eventuală.
- 32 În vederea interpretării unei dispoziții de drept al Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de formularea acesteia, ci și de contextul ei și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție.
- 33 În ceea ce privește, în primul rând, modul de redactare a dispozițiilor a căror interpretare se solicită, articolul 3 alineatul (5) primul paragraf litera (a) din Directiva 2009/72 prevede că statele membre garantează că, în situația în care un client dorește să schimbe furnizorul, cu respectarea condițiilor contractuale, modificarea este realizată de operatorul (operatorii) în cauză în termen de trei săptămâni. Al doilea paragraf al alineatului (5) al articolului 3 din această directivă adaugă că statele membre se asigură că drepturile menționate la primul paragraf al acestui alineat (5) sunt acordate clienților fără discriminare în ceea ce privește costurile, efortul sau timpul. În ceea ce privește alineatul (7) al acestui articol 3, acesta impune ca statele membre să ia măsurile corespunzătoare pentru protecția clienților finali, să garanteze un nivel înalt de protecție a consumatorilor, în special în ceea ce privește transparența condițiilor contractuale, și să asigure faptul că un client eligibil își poate schimba efectiv și cu ușurință furnizorul. Această dispoziție prevede de asemenea că, cel puțin în ceea ce privește clienții casnici, aceste măsuri le includ pe cele prevăzute în anexa I la această directivă.
- 34 Pe de altă parte, potrivit punctului 9 al articolului 2 din aceeași directivă, noțiunea de „client final” vizează „[un client] care cumpără energie electrică pentru uz propriu”, în timp ce, potrivit punctului 12 al acestui articol 2, noțiunea de „client eligibil” vizează „[un client] liber să își aleagă furnizorul de la care cumpără energie electrică, în sensul articolului 33 [din Directiva 2009/72]”. Această din urmă noțiune include, așadar, de la 1 iulie 2007, „toți clienții”, în conformitate cu articolul 33 alineatul (1) litera (c) din această directivă.
- 35 Trebuie arătat de asemenea, astfel cum a procedat domnul avocat general la nota de subsol 17 din concluzii, că Directiva 2009/72 nu conține o definiție a noțiunii de „consumator” care figurează în aceasta, dar că din considerentul (1) al acestei directive, care enunță că piața internă a energiei electrice are ca finalitate să ofere posibilități reale de alegere „tuturor consumatorilor din Uniune [...] indiferent dacă sunt persoane fizice sau juridice”, precum și din considerentul (42) al acesteia se poate deduce că, în lipsa unei indicații în sens contrar într-o dispoziție a directivei menționate, acest termen are, în aceeași directivă, un sens larg și include, așadar, în principiu orice „client final”, și anume atât „clienții casnici”, cât și „clienții finali necasnici”, inclusiv întreprinderile mici.
- 36 Rezultă din ceea ce precedă că modul de redactare a articolului 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72, interpretat în lumina definițiilor relevante menționate la punctele 34 și 35 din prezenta hotărâre, se limitează în esență să impună ca o reglementare națională precum cea descrisă la punctul 31 din prezenta hotărâre, *primo*, să garanteze că un client final poate, în cazul în care dorește, să schimbe efectiv și cu ușurință furnizorul de energie electrică, cu respectarea

termenilor și a condițiilor contractului său de furnizare de energie electrică, *secundo*, să asigure că prevederi contractuale precum cele descrise la acest punct 31 sunt transparente și, *tertio*, să prevadă un mecanism de soluționare a litigiilor care ar putea surveni între consumatori și furnizorul lor de energie electrică.

- 37 Or, faptul că o astfel de reglementare națională permite ca un contract de furnizare a energiei electrice pe durată determinată și cu preț fix să prevadă că o penalitate contractuală va fi datorată în cazul rezilierii anticipate a acestuia de către client în vederea schimbării furnizorului, chiar și atunci când prezintă caracteristicile descrise la punctul 31 din prezenta hotărâre și în măsura în care această reglementare impune, pe de o parte, ca o astfel de clauză contractuală să fie redactată în termeni clari, care să permită clientului să înțeleagă conținutul acesteia înainte de semnarea contractului și să fie liber consimțită, îndeplinind astfel condiția de transparență pe care o impune această formulare, și, pe de altă parte, să prevadă posibilitatea unei căi de atac, administrative sau jurisdicționale, în cazul unui litigiu, nu împiedică în mod necesar ca acest client să poată schimba efectiv cu ușurință furnizorul.
- 38 În schimb, se poate arăta că articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2009/72 precizează că modificările furnizorului respectă termenii și condițiile contractelor.
- 39 În plus, desigur, astfel cum s-a indicat deja la punctul 33 din prezenta hotărâre, ultima teză a articolului 3 alineatul (7) din această directivă prevede că, în ceea ce privește cel puțin clienții casnici, statele membre trebuie, pentru a asigura un nivel înalt de protecție a consumatorilor, să adopte măsurile prevăzute în anexa I la directiva menționată. Astfel cum reiese din această anexă I, acestea includ măsuri care au ca obiect asigurarea faptului că, potrivit punctului 1 litera (a) din anexa I, consumatorii au dreptul de a încheia cu furnizorul de energie electrică un contract care să specifice existența dreptului de reziliere gratuită a contractului și, potrivit alineatului (1) litera (e) din aceeași anexă I, posibilitatea de a schimba furnizorul în mod gratuit. Or, din cuprinsul punctului 10 al articolului 2 din aceeași directivă reiese că noțiunea de „client casnic” vizează „[un client] care cumpără energie electrică pentru propriul consum casnic, exclusiv activități comerciale sau profesionale”, în timp ce cea de „client necasnic” vizează, potrivit punctului 11 al acestui articol 2, „persoanele fizice sau juridice care cumpără energie electrică nedestinată propriului consum casnic, inclusiv producători și clienți angro”.
- 40 Dat fiind că articolul 3 alineatul (7) din Directiva 2009/72 prevede în mod expres că statele membre pot distinge, în scopul aplicării măsurilor prevăzute în anexa I la această directivă, clienții care cumpără energie electrică pentru propriul consum casnic de clienții care cumpără energie electrică pentru o activitate comercială sau profesională, acest articol 3 alineatul (7), departe de a se opune unei reglementări naționale precum cea descrisă la punctul 31 din prezenta hotărâre, tinde, dimpotrivă, să demonstreze că statele membre sunt libere să prevadă că, în cazul rezilierii anticipate de către o întreprindere mică a unui contract de furnizare a energiei electrice încheiat pe o perioadă determinată și la un preț fix, în vederea schimbării furnizorului, aceasta este obligată la plata penalității contractuale prevăzute în contractul respectiv.
- 41 În ceea ce privește, în al doilea rând, contextul în care se încadrează alineatele (5) și (7) ale articolului 3 din Directiva 2009/72, este necesar să se arate, mai întâi, că nicio dispoziție din Directiva 2009/72 nu impune statelor membre să prevadă posibilitatea schimbării furnizorului fără taxe sau măsuri similare în favoarea clienților finali necasnici, chiar dacă este vorba despre întreprinderi mici.

- 42 În continuare, articolul 3 alineatul (4) din această directivă prevede în esență că statele membre garantează tuturor clienților dreptul de a-și procura energie electrică de la un furnizor, indiferent de statul membru în care este înregistrat furnizorul, cu condiția ca acesta din urmă să fie de acord.
- 43 În sfârșit, considerentul (51) al Directivei 2009/72 amintește că interesele consumatorilor se află în centrul acestei directive și că respectarea drepturilor acestora trebuie asigurată de autoritățile naționale competente, considerentul (52) al acesteia enunță că consumatorii ar trebui să aibă la dispoziție „informații clare și inteligibile cu privire la drepturile lor în raport cu sectorul energiei”, iar considerentul (54) al directivei menționate precizează că acele căi de soluționare a litigiilor care trebuie prevăzute în temeiul articolului 3 alineatul (7) din aceeași directivă sunt în favoarea „tuturor consumatorilor”.
- 44 Așadar, trebuie constatat că nu reiese din acest context că, atunci când statul membru vizat nu a ales să extindă beneficiul măsurilor precizate în anexa I la Directiva 2009/72 la alți clienți decât clienții casnici, dispozițiile a căror interpretare se solicită s-ar opune în principiu unei reglementări naționale precum cea descrisă la punctul 31 din prezenta hotărâre. În schimb, reiese în esență din acest context că o asemenea reglementare națională trebuie să garanteze că clienții au dreptul de a-și alege furnizorul și că consumatorii sunt informați în mod clar și inteligibil cu privire la drepturile lor și li se dă posibilitatea să se asigure de respectarea lor în cadrul unui mecanism de soluționare a litigiilor.
- 45 În ceea ce privește, în al treilea rând, obiectivele urmărite de Directiva 2009/72, trebuie arătat că, după cum reiese din articolul 1 din aceasta, ea are ca obiect stabilirea unor norme comune pentru producerea, transportul, distribuția și furnizarea energiei electrice, precum și dispoziții privind protecția consumatorilor în vederea îmbunătățirii și a integrării piețelor de energie competitive în Uniune. În acest cadru și astfel cum reiese din considerentele (3), (7) și (8) ale directivei menționate, are drept obiectiv în special crearea unei piețe interne a energiei electrice deschise în totalitate, care să permită tuturor consumatorilor să își aleagă liber furnizorii, iar acestora din urmă să își livreze liber produsele clienților, să promoveze competitivitatea pe piața internă pentru a asigura furnizarea de energie electrică la cel mai scăzut preț și să creeze condiții de concurență echitabile pe piață pentru a asigura realizarea pieței interne a energiei electrice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 octombrie 2019, *Elektrozpredelenie Yug*, C-31/18, EU:C:2019:868, punctul 39, precum și Hotărârea din 11 iunie 2020, *Prezident Slovenskej republiky*, C-378/19, EU:C:2020:462, punctul 22 și jurisprudența citată).
- 46 În acest sens, considerentul (57) al aceleiași directive enunță că promovarea concurenței loiale și a accesului facil al diferiților furnizori, precum și promovarea de noi capacități de producere a energiei electrice ar trebui să aibă o importanță crucială pentru statele membre cu scopul de a permite consumatorilor să profite pe deplin de oportunitățile unei piețe interne liberalizate în sectorul energiei electrice.
- 47 În această privință, trebuie arătat, astfel cum a procedat domnul avocat general la punctul 50 din concluzii, că contractele de furnizare a energiei electrice pe durată determinată și la un preț fix pot asigura protecția clienților, garantându-le un preț scăzut și stabil al energiei electrice, oferind consumatorilor certitudinea că costurile pe care vor trebui să le suporte nu variază pe toată durata contractului. Cu toate acestea, pentru a face față obligațiilor sale care decurg din astfel de contracte, este posibil ca furnizorul de energie electrică în cauză să fi suportat costuri specifice, care au putut determina, pentru el, costuri suplimentare în raport cu un contract pe durată nedeterminată și fără preț fix, în special pentru a se proteja împotriva volatilității costurilor pe piața cu ridicata. Astfel, posibilitatea de a permite impunerea unei penalități contractuale în

sarcina clientului atunci când reziliază anticipat acest tip de contract pe durată determinată și la un preț fix poate permite furnizorului să compenseze costurile particulare care rezultă pentru el din acest tip de contract, evitând totodată să trebuiască să repercuteze asupra tuturor clienților săi riscul financiar legat de un asemenea tip de contract, ceea ce ar putea conduce la o creștere a prețurilor energiei electrice în privința lor și ceea ce ar fi, în definitiv, contrar obiectivului de a asigura cele mai mici prețuri posibile pentru consumatori.

- 48 Cu toate acestea, trebuie să se țină seama și de obiectivul general urmărit de Directiva 2009/72 de a asigura realizarea pieței interne a energiei electrice, precum și de obiectivele mai specifice, enunțate în considerentele (51) și (57) ale acestei directive, de a face ca consumatorii să beneficieze de o piață competitivă și liberalizată. Or, realizarea acestor obiective ar fi compromisă dacă o reglementare națională ar permite impunerea unor penalități contractuale care să nu fie proporționale cu costurile ocazionate de contract, dar neamortizate în întregime ca urmare a rezilierii anticipate a acestuia din urmă. Astfel, asemenea sancțiuni pot descuraja în mod artificial clienții în cauză să își rezilieze în mod anticipat contractul de furnizare a energiei electrice pe durată determinată și la un preț fix în vederea schimbării furnizorului și, astfel, să îi împiedice să beneficieze pe deplin de o piață internă a energiei electrice competitivă și liberalizată.
- 49 În această privință, întrucât întrebările adresate se referă la o reglementare națională care, pe de o parte, prevede că costurile și indemnizațiile care pot fi stipulate prin contract în cazul rezilierii anticipate de către un client final necasnic a unui astfel de contract de furnizare a energiei electrice sunt datorate independent de orice prejudiciu eventual suferit de furnizorul inițial și, pe de altă parte, nu stabilește niciun criteriu care să reglementeze calculul acestora sau reducerea lor eventuală de către autoritatea, administrativă sau judiciară, care ar fi sesizată cu un litigiu în această privință, trebuie arătat că, desigur, Directiva 2009/72 nu conține nicio indicație cu privire la aceste aspecte.
- 50 Cu toate acestea, potrivit jurisprudenței Curții, statele membre trebuie să își exercite competențele cu respectarea dreptului Uniunii și, prin urmare, prin aceasta, nu pot aduce atingere efectului util al Directivei 2009/72 (a se vedea prin analogie Hotărârea din 30 iunie 2005, Candolin și alții, C-537/03, EU:C:2005:417, punctele 25-27, precum și Hotărârea din 17 decembrie 2015, Szemerey, C-330/14, EU:C:2015:826, punctul 42).
- 51 Or, având în vedere cele constatate la punctul 48 din prezenta hotărâre, aceasta ar fi situația dacă, în cadrul mecanismului de soluționare a litigiilor pe care statele membre sunt obligate să îl prevadă, în temeiul acestei directive, în beneficiul consumatorilor de energie electrică, autoritatea administrativă sau judiciară sesizată s-ar afla în imposibilitatea de a efectua o evaluare a cuantumului unei penalități contractuale precum cea în discuție în litigiul principal și, dacă este cazul, de a impune reducerea acesteia, chiar suprimarea sa, dacă s-ar dovedi că aceasta are, având în vedere ansamblul împrejurărilor ce caracterizează speța, un quantum disproporționat în raport cu costurile ocazionate de un contract precum cel în discuție în litigiul principal, dar neamortizate integral ca urmare a rezilierii anticipate a acestuia din urmă, astfel încât ar avea, în practică, ca efect golirea de conținut a dreptului clientului final de a putea să își schimbe efectiv cu ușurință furnizorul și să aducă atingere obiectivelor Directivei 2009/72 amintite la punctele 45, 46 și 48 din prezenta hotărâre.
- 52 Deși această apreciere a proporționalității cuantumului unei astfel de penalități contractuale revine numai autorității naționale sesizate cu un eventual litigiu, trebuie totuși, pentru a oferi un răspuns util instanței de trimitere, să se indice că, în scopul aprecierii menționate, pot fi luate în considerare, printre altele, durata inițială a contractului în cauză, durata rămasă la momentul

rezilierii sale, cantitatea de energie electrică care a fost cumpărată în vederea executării acestui contract, dar care nu va fi consumată în final de client, precum și mijloacele de care ar fi dispus un furnizor în mod rezonabil de diligent pentru a limita eventualele pierderi economice pe care le-ar fi suferit ca urmare a acestei rezilieri anticipate.

- 53 În speță, din dosarul prezentat Curții nu reiese că Republica Polonă ar fi intenționat să extindă la clienții finali necasnici sau la micile întreprinderi beneficiul măsurilor enunțate în anexa I la Directiva 2009/72 pe care statele membre sunt obligate, în temeiul articolului 3 alineatul (7) din aceasta, să le prevadă în favoarea clienților casnici. În plus, rezultă, desigur, din decizia de trimitere că reglementarea națională aplicabilă prevede în esență că părțile la contract sunt libere să stabilească quantumul penalității contractuale aplicabile în cazul rezilierii anticipate de către cocontractantul client final a unui contract de furnizare a energiei electrice încheiat pe durată determinată și la un preț fix în vederea schimbării furnizorului, iar quantumul convenit este datorat indiferent de importanța prejudiciului suferit. Totuși, reiese de asemenea din această decizie că este posibil, în temeiul articolului 484 alineatul 2 din Codul civil, să se sesizeze o autoritate judiciară în cazul unui litigiu în această privință și să se solicite reducerea quantumului acestei penalități „dacă o parte substanțială a obligației a fost executată” sau dacă această penalitate „este vădit excesivă”. Pe de altă parte, dosarul prezentat Curții nu arată nici că celelalte condiții a căror respectare este impusă de Directiva 2009/72, amintite la punctul 36 din prezenta hotărâre, nu ar fi garantate de dreptul polonez. În aceste împrejurări și sub rezerva verificărilor și a aprecierilor finale pe care trebuie să le efectueze instanța de trimitere, articolul 3 alineatele (5) și (7) din această directivă nu pare să se opună aplicării în privința unui client final necasnic, în sensul directivei menționate, a unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal.
- 54 În această privință, mai trebuie adăugat că, chiar dacă, în cadrul acestor verificări, instanța de trimitere ar trebui să constate că societatea G, pe care o califică drept „întreprindere mică”, nu îndeplinește cele două condiții cumulative prevăzute la articolul 3 alineatul (3) din Directiva 2009/72, care permit reținerea unei asemenea calificări în raport cu această directivă, acest lucru nu ar avea incidență asupra pertinentei răspunsului dat în vederea soluționării litigiului principal, din moment ce, astfel cum rezultă din considerațiile de la punctul 44 din prezenta hotărâre, acest răspuns se impune în principiu pentru toți clienții finali necasnici, în sensul directivei menționate, și că, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere, nu rezultă că societatea G nu ar corespunde acestei din urmă calificări.
- 55 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la cele două întrebări adresate că articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72 trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale în temeiul căreia, în cazul rezilierii anticipate de către o întreprindere mică a unui contract de furnizare a energiei electrice încheiat pe durată determinată și la un preț fix, în vederea schimbării furnizorului, aceasta este obligată la plata penalității contractuale prevăzute în acest contract, al cărei quantum poate corespunde întregului preț al energiei electrice pe care s-a angajat să o cumpere, chiar dacă această energie electrică nu a fost și nu va fi consumată, în condițiile în care această reglementare nu prevede niciun criteriu pentru calcularea unei astfel de penalități sau pentru reducerea sa eventuală, în măsura în care reglementarea menționată, pe de o parte, garantează că o astfel de prevedere contractuală trebuie să fie clară, inteligibilă și liber consimțită și, pe de altă parte, să prevadă o posibilitate de a formula o cale de atac, administrativă sau jurisdicțională, în cadrul căreia autoritatea sesizată poate aprecia caracterul proporțional al acestei penalități în raport cu ansamblul împrejurărilor speței și, dacă este cazul, poate impune reducerea sau eliminarea ei.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 56 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

Articolul 3 alineatele (5) și (7) din Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE

trebuie interpretat în sensul că

nu se opune unei reglementări naționale în temeiul căreia, în cazul rezilierii anticipate de către o întreprindere mică a unui contract de furnizare a energiei electrice încheiat pe durată determinată și la un preț fix, în vederea schimbării furnizorului, aceasta este obligată la plata penalității contractuale prevăzute în acest contract, al cărei quantum poate corespunde întregului preț al energiei electrice pe care s-a angajat să o cumpere, chiar dacă această energie electrică nu a fost și nu va fi consumată, în condițiile în care această reglementare nu prevede niciun criteriu pentru calcularea unei astfel de penalități sau pentru reducerea sa eventuală, în măsura în care reglementarea menționată, pe de o parte, garantează că o astfel de prevedere contractuală trebuie să fie clară, inteligibilă și liber consimțită și, pe de altă parte, să prevadă o posibilitate de a formula o cale de atac, administrativă sau jurisdicțională, în cadrul căreia autoritatea sesizată poate aprecia caracterul proporțional al acestei penalități în raport cu ansamblul împrejurărilor speței și, dacă este cazul, poate impune reducerea sau eliminarea ei.

Semnături